

Kazimierz Karol Arłamowski (ur. 20 IX 1900 r. w Nadwórnej, zm. 9 VII 1982 r. w Krakowie). Po ukończeniu szkoły ludowej w rodzinnej miejscowości kontynuował naukę, uczęszczając z przerwami w różnych latach (z uwagi na warunki wojenne) do gimnazjów w Stanisławowie i Nowym Sączu oraz na kurs dokształcający dla uczniów-żołnierzy we Lwowie. Egzamin dojrzałości zdał w 1921 r. w Państwowym II Gimnazjum Polskim w Stanisławowie. Ucząc się musiał równocześnie pracować dla uzyskania koniecznych środków materialnych na utrzymanie. Pracował najpierw jako hamulczy kolejki leśnej Nadwórna-Rafajłowa (1915-1916), a następnie pomocnik wiertacza w kopalniach naftowych w Borysławiu i w Potoku k. Jedlicza (1917-1918). Od marca do września 1918 r. odbywał służbę wojskową w armii austro-węgierskiej. Urlopowany z wojska podjął pracę w starostwie w Nadwórnej, gdzie był zatrudniony do listopada 1918 r. W maju 1919 r. wstąpił jako ochotnik do wojska polskiego, jednak ze względu na zły stan zdrowia został w sierpniu tego samego roku zwolniony ze służby. Przebywał następnie we Lwowie, gdzie w styczniu 1920 r. zdał egzamin prywatny z zakresu handlu towarowego w Akademii Handlowej. Po zdaniu egzaminu podjął pracę w Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich, początkowo w Nadleśnictwie w Wołkowysku, a później w Wydziale Personalnym Sekretariatu Komisariatu Generalnego Ziem Wschodnich w Wilnie. W lipcu 1920 r. ponownie wstąpił ochotniczo do wojska polskiego, w którym odbywał służbę do lutego 1921 r.

Po zdaniu egzaminu dojrzałości, Arłamowski rozpoczął w 1921 r. studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Studiował najpierw na Wydziale Prawa i Umiejętności Politycznych, a w 1922 r. przeniósł się na Wydział Filozoficzny i Humanistyczny, gdzie podjął studia na kierunku historycznym. Ukończył je w 1927 r. Studiując historię uczęszczał na zajęcia prowadzone pod kierunkiem prof. Franciszka Bujaka na Seminarium Historii Społeczno-Gospodarczej. W okresie studiów Arłamowski utrzymywał się z pracy w Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie. Po ich ukończeniu rozpoczął w lutym 1928 r. pracę zawodową nauczyciela w Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Przemyśle. We wrześniu tego samego roku został zatrudniony jako nauczyciel w Państwowym Gimnazjum II im. K. Morawskiego w Przemyśle. W szkole tej pracował do wybuchu II wojny światowej, ucząc historii i geografii, a także pełniąc funkcję opiekuna drużyny harcerskiej.

Pracując zawodowo w szkołach średnich w Przemyśle w latach 1928-1939, Arłamowski utrzymywał nadal kontakt z Seminarium Historii Społeczno-Gospodarczej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W lipcu 1932 r. uzyskał stopień doktora filozofii, na podstawie pracy doktorskiej „Przemyskie ceny żywnościowe i odzieżowe do roku 1772”, napisanej pod kierunkiem prof. F. Bujaka. Prowadził również działalność naukową i społeczną w

Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemyśle i w przemyskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Historycznego. Był członkiem władz statutowych obu tych towarzystw. Opublikował w tym okresie kilka prac naukowych, z których największe uznanie zyskały „Dzieje przemyskich cechów rzemieślniczych w dawnej Polsce”, wydane w 1931 r. Ponadto pomagał Janowi Smółce – kierownikowi Archiwum Miejskiego w Przemyśle w porządkowaniu akt staropolskich przechowywanych w tej placówce.

W końcu sierpnia 1939 r. Arłamowski został zmobilizowany do wojska. Uczestniczył w stopniu podporucznika w walkach w wojnie 1939 roku, w trakcie których dostał się do niewoli niemieckiej w miejscowości Hołosko pod Lwowem. Od października 1939 r. do kwietnia 1945 r. przebywał jako jeńiec w obozie w VIIA Murnau w Bawarii. Po uwolnieniu z niewoli wstąpił sierpniu 1945 r. w szeregi II Korpusu Polskiego we Włoszech. Przydzielono go do Wojskowego Oddziału Historycznego, w którym zbierał i opracowywał materiały źródłowe do historii walk i strat poniesionych przez Korpus. Po likwidacji II Korpusu wyjechał w 1946 r. do Wielkiej Brytanii, gdzie został w czerwcu 1947 r. zdemobilizowany i wrócił do kraju do Przemyśla.

We wrześniu 1947 r. Arłamowski podjął pracę nauczyciela w Państwowym Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum Handlowym w Przemyśle. Uczył księgowości i matematyki handlowej oraz nauki o Polsce i świecie współczesnym. Równocześnie od września 1947 r. objął funkcję kierownika Archiwum Miejskiego w Przemyśle. W październiku 1947 r. przewiózł z Krakowa do Przemyśla zasób tego Archiwum, obejmujący przemyskie staropolskie dokumenty i akta miejskie, które okupacyjne władze niemieckie ewakuowały w czerwcu 1944 r. do Tyńca pod Krakowem. Archiwalia te po sprawdzeniu ich kompletności udostępnił do celów naukowych. Przez kilka miesięcy 1951 r. Arłamowski sprawował także funkcję kierownika Muzeum w Przemyśle.

W lipcu 1951 r. dotychczasowe Archiwum Miejskie w Przemyśle zostało upaństwowione i podporządkowane Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie i utworzonemu w 1950 r. Wojewódzkiemu Archiwum Państwowemu w Rzeszowie. Z dniem 1 IX 1951 r., po rezygnacji z pracy w szkolnictwie, Arłamowski został zatrudniony na pełnym etacie jako kierownik Archiwum Miejskiego. 1 X 1952 r. siedzibę Wojewódzkiego Archiwum Państwowego przeniesiono do Przemyśla, a Arłamowskiemu powierzono stanowisko pełniące obowiązki dyrektora. 1 XI 1956 r. uzyskał natomiast nominację na dyrektora. Zajmował stanowisko dyrektora Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Rzeszowie z siedzibą w Przemyśle do czasu przejścia na emeryturę w dniu 31 XII 1970. Sprawując tę funkcję przyczynił się w szczególności do zorganizowania sieci archiwów państwowych w

południowo-wschodniej Polsce, zapewnienia im odpowiedniej bazy lokalowej, zabezpieczenia i skompletowania szeregu cennych archiwaliów do ich zasobu, a także wykształcenia kadry wykwalifikowanych archiwistów. Po przejściu na emeryturę pracował krótko, do wyjazdu do Wrocławia w czerwcu 1972 r., na 1/3 części etatu w Oddziale Terenowym Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Przemyśle.

W okresie pobytu i pracy zawodowej w Przemyśle w latach 1947-1972 Arłamowski kontynuował rozpoczętą przed II wojną światową pracę naukową oraz działalność społeczną w różnych stowarzyszeniach i organizacjach. Problematyka jego prac badawczych dotyczyła historii gospodarczej, historii miasta Przemyśla i ziemi przemyskiej, źródłoznawstwa, archiwistyki i archiwoznawstwa. Wyniki swoich badań prezentował w referatach wygłaszanych na konferencjach, sesjach i posiedzeniach naukowych oraz w formie publikowanej. Był autorem szeregu artykułów, sprawozdań i recenzji opublikowanych w czasopiśmie ogólnopolskich i regionalnych oraz w pracach zbiorowych, a także – samodzielnych publikacji. W kwietniu 1956 r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała mu tytuł naukowy docenta. Kontynuując swoją wcześniejszą pracę społeczną, Arłamowski pełnił m.in. funkcję członka Dyrekcji Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyśle (1948-1951), prezesa (1957-1965), a następnie wiceprezesa (1965-1972) Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Przemyśle, członka prezydium (1950-1951), a potem (1951-1952) wiceprzewodniczącego Powiatowego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego w Przemyśle. Był również członkiem m.in. Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Rzeszowie, Komisji Nauk Historycznych krakowskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk, Klubu Murnauczyków.

W uznaniu zasług w dziedzinie działalności naukowej, zawodowej i społecznej został odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i odznaką honorową „Za zasługi dla archiwistyki”. We wrześniu 1979 r. Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Historycznego w Katowicach nadało Arłamowskiemu godność honorowego członka PTH.

Po opuszczeniu Przemyśla w 1972 r. mieszkał we Wrocławiu, skąd w grudniu 1977 r. wyjechał do Krakowa, gdzie przebywał do swojej śmierci. Pomimo pogarszającego się stanu zdrowia kontynuował w tym okresie pracę naukową.

W roku 1927 Arłamowski zawarł związek małżeński z Emilią Tułasiewicz, urodziła im się córka Anna (1930 r.). Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Na podstawie: Z. Konieczny, *Kazimierz Karol Arłamowski*, Przemyśl 1982; W. Kaput, *Kazimierz Arłamowski (20 IX 1900 – 9 VII 1982)*, „Archeion”, t. 79: 1985; W. Kaput, *Arłamowski Kazimierz Karol* [w:] *Słownik Biograficzny Archiwistów Polskich*, t. II, Warszawa 2002.

Bibliografia prac Kazimierza Arłamowskiego (wybór)

- Zapatrywania i dążenia gospodarcze szlachty czerwonoruskiej w XVI i XVII w.*, Lwów 1927.
- Przyjęcia do prawa miejskiego w Przemyślu w latach 1541-1664*, [w:] *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum II im. prof. K. Morawskiego w Przemyślu za rok szkolny 1930/31*, Przemyśl 1931.
- Dzieje przemyskich cechów rzemieślniczych w dawnej Polsce*, Przemyśl 1931.
- Wypisy i teksty źródłowe do wewnętrznych dziejów Przemyśla*. Sekcja Dydaktyki PTH, nr 2, Przemyśl 1938.
- Rozwój przestrzenny Przemyśla*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. XV: 1953.
- Straty 2. Polskiego Korpusu w kampanii włoskiej*, „Bellona” Kwartalnik Wojskowo-Historyczny”, 1958, z. 1, Londyn 1958.
- Archiwa województwa rzeszowskiego w latach 1945-1959*, „Rocznik Województwa Rzeszowskiego”, R. 2: 1959, z. 2 (4).
- „Acta hospitum” w zasobie Archiwum Aktów Dawnych Miasta Przemyśla, „Archeion”, t. 34: 1961.
- Postulaty badawcze w zakresie archiwistyki współczesnej i organizacja badań*, „Archeion”, t. 37: 1962.
- Kancelarie zarządów miejskich w zaborze austriackim w latach 1772-1918*, „Archeion”, t. 38: 1962.
- Statut czeladzi tkackiej w Łańcucie z roku 1406*, „Rocznik Województwa Rzeszowskiego”, R. 3: 1962.
- Archiwum Aktów Dawnych Miasta Przemyśla, jego dzieje, zasób i pracownicy*, „Archeion”, t. 39: 1963.
- Archiwistyka, jej natura i definicja*, „Archeion”, t. 53: 1970.
- Lustracja województwa ruskiego 1661-1665*, cz. I *Ziemia przemyska i sanocka* [wspólnie z W. Kaput], Wrocław 1970, cz. II *Ziemia lwowska* [wspólnie z E. Arłamowską], Wrocław 1974, cz. III *Ziemia halicka i chełmska* [wspólnie z E. Arłamowską i W. Kaput], Wrocław 1976.

Stosunki społeczno-gospodarcze w Przemyślu staropolskim od końca wieku XIV do roku 1772, [w:] Tysiąc lat Przemyśla. Zarys historyczny, cz. 1, Rzeszów 1976.
Rzemiosło przemyskie od XIV wieku do roku 1949, Przemyśl 1981.